

A KÖZÉPÜLET-TERVEZÉS ELMÉLETI OKTATÁSA A MŰEGYETEMEN

A tárgy professzorai és oktatás- módszertanának változásai (1940–1960)

KARÁCSONY RITA

BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék, Budapest

Absztrakt

A középület-tervezés elméletét az 1930-as évek elejétől önálló tantárgy keretében oktatják a Műegyetem építészmérnök hallgatói számára. Jelen tanulmány mindenekelőtt a tárgy 1940-es, 1950-es évekbeli történetét vizsgálja, kiemelve az 1944/45-ös tanévet, amikortól ezen a területen is megjelent a modern szemlélet a magyar építészettanításban. A változások elsősorban Kiss Tibor professzornak voltak köszönhetőek, aki különféle módszerekkel próbálta meg összekapcsolni az előadásokon alapuló elméleti oktatást a gyakorlattal. Az általa és kollégája, Weichinger Károly által képviselt oktatói-tervezői hozzáállás a szocreál stílusdiktátum alatt is tovább élt, és szellemi örökségként ma is érezteti hatását a BME Építészmérnöki Karán.

Kulcsszavak

építészettanítás · középület-tervezés · modern szemlélet · szocreál

1. BEVEZETÉS

A *Középülettervezés* c. kurzus évtizedek óta fontos tárgya az építészeti tervezés elméleti oktatásának a Műegyetem Építésztechnológiai Karán. A tárgy célja, hogy támpontot adjon a kurzusra épülő tervezési gyakorlat elvégzéséhez, mely során egy kisebb léptékű középületet kell megterveznie a hallgatóknak megadott program és helyszín alapján. Az előadásokból álló elméleti órán az oktatók egyfelől ismertetik az egyes középülettípusok sajátosságait, másfelől kísérletet tesznek egy olyan, örökérvényűnek tekinthető tervezői-alkotói hozzáállás közvetítésére, mely kiindulópontot jelenthet a hallgatók számára tanulmányaik idején, de az egyetemi éveket követően is.

A középületek tervezéséről szóló elméleti tárgyat ma egy féléven át oktatják heti két órában a harmadik szemeszterben. Az 1940-es, 1950-es években – és korábban is – a kurzust heti 1-3 órában indították a III. évfolyamos építészhallgatók számára, két-három féléven keresztül. Jelen írás a tárgy 1940-es, 1950-es évekbeli történetére kíván rávilágítani, és valamennyire érinti az előzményeket is. Arra keresi a választ, hogy miért lehet jelentős ez az időszak a tárgy történetének szempontjából? És mennyiben lehet érdekes a mai tananyag felől nézve? A számos eltérés ellenére van-e valami közös a két korszak oktatásmódszertanában?

Az 1940-es, 1950-es években két olyan változás következett be, amely nagymértékben befolyásolta a középület-tervezés elméleti oktatását. Az egyik, hogy az 1940-es évek közepén jelent meg Kiss Tibornak (1899–1972) köszönhetően ezen a területen is a modern szemlélet az építészoktatásban. A másik, hogy 1945–50 között került a tárgy a „helyére”, vagyis először az újonnan létrehozott II. és III. számú Épülettervezési Tanszékekre, majd a tanszékek profilozását követően az ezekből kialakított Középülettervezési Tanszékekre.

Az 1944/45-ös tanévben Kiss Tibor – ekkor még mint meghívott előadó, illetve Kotsis Iván (1889–1980) adjunktusa – kapta meg a *Középületek tervezése* c. tárgyat.¹ Ezt a tervezéseméleti kurzust korábban az Újkori Építési Tanszék oktatta, ezt megelőzően pedig a tanszék elődje, a Száraz-, mű- és díszépítészeti Tanszék.² Kiss Tibor előtt, 1940–44 között Friedrich

Lóránd (1891–1946) volt a tárgy előadója,³ aki Hütl Dezsőtől (1870–1945) vette át a tananyagot. Hütl az Újkori Építési Tanszék vezetőjeként 1913–40 közt oktatta a tárgyat,⁴ ő pedig Hauszmann Alajos (1847–1926), a korábbi tanszékvezető jegyzeteit fejlesztette tovább.

2. AZ ELŐZMÉNYEK

Az 1887/88-as évtől jelent meg a középület-tervezés elméleti oktatása az Építész Szakosztály tanrendjében, de ekkor még a *Köz- és magánépületek berendezése* c. tárgy keretében foglalkozott a kérdéskörrel a tárgy előadója, Hauszmann Alajos.⁵ Hütl Dezső is az 1888-as évet említette kezdőévként az Újkori Építési Tanszékről szóló leírásában, amikortól Hauszmann tanszéke tervezéseméletet is oktatott *Köz- és magánépületek berendezése* címmel.⁶ A lakóépületekre és a középületekre vonatkozó tervezéseméleti ismereteket tehát eleinte egy tantárgy keretében adták át a hallgatóknak. Változást ebből a szempontból az 1931/32-es tanév hozott, amikortól a Tervezési Tanszékhez került át a lakóépületekre vonatkozó tananyag.⁷

Újkori Építési tanszékének leírása. 1930. Hütl Dezső hagyatéka, ltsz. 71.06.9.100. Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ (MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum)

3 Heti három óra előadás a III. évfolyamon. A *M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem osztályainak órarendjei az 1940/41. tanév I. félévében*. BME OMIKK Levéltár [http://public.omikk.bme.hu/bme_evkonyv/webmap.php?step=2&cat=orarendek&konyvtar=./orarendek/1940_41_1/&alcim_id=1195] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

4 Heti három óra előadás a III. évfolyamon. 1913/14-ben még „kinevezendő tanár” szerepel a tárgy neve mellett. *M. Kir. József-Műegyetem. Szakosztályi órarend az 1913–1914. tanév I. félében*. BME OMIKK Levéltár [http://public.omikk.bme.hu/bme_evkonyv/webmap.php?step=2&cat=orarendek&konyvtar=./orarendek/1913_14_1/&alcim_id=709] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

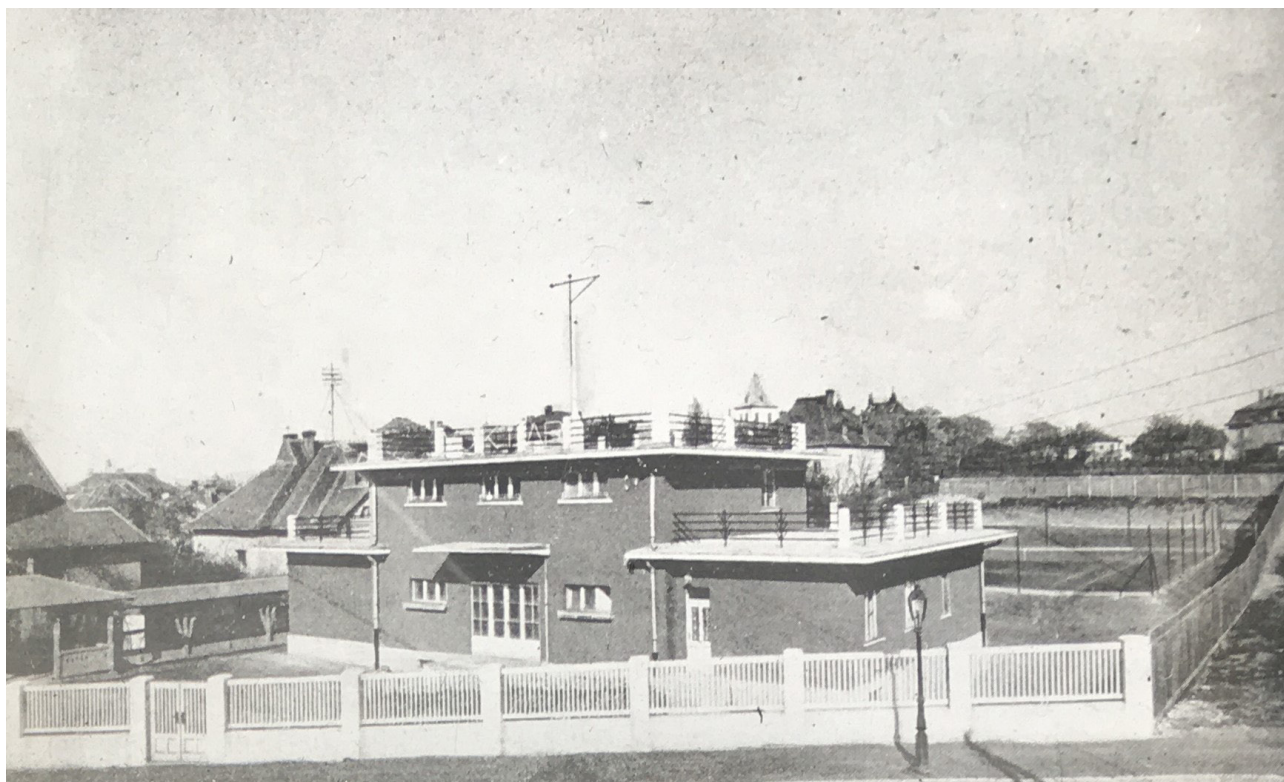
5 Heti két óra előadás a IV. évfolyamon. *Kir. József-Műegyetem. Szakosztályi órarend az 1887/1888 tanév I. félében*. BME OMIKK Levéltár [http://public.omikk.bme.hu/bme_evkonyv/webmap.php?step=2&cat=orarendek&konyvtar=./orarendek/1887_88_1/&alcim_id=455] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

6 Az *Újkori Építészeti tanszék története*. Hütl Dezső hagyatéka, ltsz.: 71.06.9.100.1. MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

7 1931/32-től *Épületek tervezése és berendezése I.* lesz a tárgy neve, majd egy évvel később *Lakóépületek tervezése*. A *M. Kir. József Műegyetem órarendje az 1932/33. tanév I. félévében*, BME OMIKK Levéltár [http://public.omikk.bme.hu/bme_evkonyv/webmap.php?step=2&cat=orarendek&konyvtar=./orarendek/1932_33_1/&alcim_id=929] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

1 *M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tájékoztatója az 1944/45. tanévre*, 57. BME OMIKK Levéltár [http://public.omikk.bme.hu/bme_evkonyv/webmap.php?step=2&cat=tanrendek&konyvtar=./tanrendek/1944_45/&alcim_id=967] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

2 1913-ban nevezték át a tanszéket. A *Kir. József Műegyetem*

01 Hütl Dezső: A MOKTÁR sportklubháza (1927–29). Üvegdia, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

A *Lakóépületek tervezése* elméleti tárgyat ettől kezdve nyugdíjaztatásáig, 1949-ig Kotsis Iván professzor tanította.

A Műegyetem Építési Osztályán a Modern Mozgalom hatására 1930 körül megindult újításokat alapvetően Kotsis professzor személyéhez köthetjük. Így azáltal, hogy a *Lakóépületek tervezése* Kotsishoz került, a hallgatók ezen az elméleti órán hamarabb találkozhattak a funkcióból való kiindulással és az egyszerűsége törekvése elvével, mint a *Középületek tervezése* előadásain. Utóbbi tárgy ugyanis továbbra is az Újkori Építési Tanszékhez tartozott. Ekkoriban is még a tanszékvezető, Hütl Dezső oktatta a középületek tervezését, aki továbbra is a Hauszmann Alajos által kidolgozott tananyagra támaszkodott. (1. ábra)

A *Középületek tervezése* tárgynak a Hauszmann-hagyatékban található vázlatain⁸ túl egy hallgató

által készített jegyzetét is ismerjük az 1930-as évekből.⁹ Hütl – akárcsak Hauszmann – funkciók szerint mutatta be az egyes középületeket: elsőként a szállodák tervezésének alapelveit ismertette, majd kórházak, iskolák, színházak (illetve mozik, hangversenyertermek), végezetül múzeumok tervezéséről beszélt. Minden résztéma történeti bevezetővel kezdődött, majd az aktuális tervezéseméleti kérdések következtek, mint a telepítés vagy az alaprajzi rendszer problémája. Ebből a jegyzetből is jól látható, hogy mely épülettípusok esetében tartotta elfogadhatónak Hütl a modern formavilágot: leginkább a szállók és valamennyire a kórházak, iskolák esetében. A színházak, múzeumok tervezése kapcsán szinte kizárólag historizáló épületeket, ünnepélyes kompozíciókat mutatott példaként Franciaországból, Angliából, Németországból és Magyarországról. A magyarországi iskolaépületek közül egyedül a Lajta

8 Hauszmann Alajos hagyatékában található meg az a jegyzetanyag, amely épülettípusonként foglalkozik a középületek tervezési kérdéseivel, és amelyet Hauszmann állított össze, de 1913-tól kezdve Hütl fejlesztett tovább. Erre utalnak legalábbis a későbbi megjegyzések és kiegészítések. *Hauszmann Alajos hagyatéka*, ltsz: 69.018.31 (múzeumok, képtárak), 69.018.32 (színházak),

69.018.33 (iskolák), 69.018.30 (szállodák), 69.018. 34 (kórházak). MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

9 Hütl Dezső: *Középületek tervezése*, egyetemi jegyzet, kézirat (Simkó Károly), 1930-as évek

Béla által tervezett Vas utcai felső kereskedelmi iskola (1909–13) képviselte a korai modern építészetet, a kórházépületek közül pedig a Hüttl-féle MABI kórház (1931–32, ma Péterfy Kórház) tekinthető modernebbnek. Igaz, utóbbinak csak a műtöket tartalmazó szárnya szerepel a jegyzet kézzel rajzolt ábrái közt. A szállodák fejezet példái azonban rögtön két modern épület alaprajzával kezdődnek: az egyik az Arnold Itten által tervezett mürreni Hotel Alpina & Edelweiss (1927–28), a másik pedig egy hazai épület, a Kékestetői gyógyszálló 1932-ből (tervezők: Miskolczy László, Csonka László). (2–3. ábra)

3. KÖZÉPÜLETTERVEZÉS – KISS TIBOR

Hauszmann, Hüttl, majd Friedrich Lóránd is alapvetően a történeti építészetből kiindulva oktatta a középületek tervezésének elméletét. A modern építészet egy-egy épülettípus kapcsán ugyan megjelent Hüttl és Friedrich¹⁰ előadásaiban, de számottevően csak az 1944/45-ös tanévtől érvényesült ezen a területen is a modern szemlélet, amikortól Kiss Tibor teljesen új tananyaggal jelentkezett. Kiss az 1944/45-ös tanévben a következőképp fogalmazta meg a tárgy tematikáját:

„Het 3 óra előadás és kötelező épületlátogatások. Iskolák, különböző rendű vendéglátó üzemek, kórházak, hivatali-, ipari, társadalmi- és jóléti-épületek, sporttelepek, valamint közművelődést és szórakoztatást szolgáló épületek működésének és megtervezésének ismertetése, a szükséges tervezési részfeladatok közlésével és teljes alaprajzok megtárgyalásával, kapcsolatos művészi kérdések értékelésével. Kötelező épületlátogatások, tervpályázatok megtekintése és önálló beszámolók, épületjellemzések készítése, tehát az általános építészeti műveltség fejlesztése egészíti ki az előadásokat. – Dr. vitéz Kiss Tibor meghívott előadó”

Kiss Tibor 1946-ban is összefoglalta az előadás vázlatát. Ezt akkor a Városépítési Tanszék vezetőjének, Korompay Györgynek (1905–1991) küldte el Dániába,¹¹ hogy az ún. „dániás évfolyam”¹² oktatásához nyújtson segítséget. A tematikában

(4. ábra) az egyénitől a közösségi használatig vázolta fel a legfontosabb épülettípusokat; a „tervezést mint alkotási műveletet” javasolta vizsgálni; a tananyag átadásának-befogadásának folyamatát pedig előadásokon, szakirodalmi kutatáson, épületlátogatásokon és az egyleti élet megismerésén keresztül kívánta megvalósítani.

A tematikát tartalmazó levél túloldalán Kiss Tibor hozzátette, hogy az utóbbi, tehát az egyleti életbe való betekintés *„pillanatnyilag szünetel sajnos. Szándéka: már iskolán kívül a szakmába való bevezetés, építészeti légkör megteremtése. Mindezt csak így hirtelenében vetítem eléd, nem azért hogy befolyásoljalak, de tájékozatlanságod a magam rendszeréről.”*

A tárgy leírásából és a vázlatból is megtudhatjuk, hogy milyen új feladatokat vezetett be Kiss Tibor az általános építészeti műveltség fejlesztése céljából. Ilyen volt például, hogy az előadások jegyzetelésén és a szóbeli vizsgán túl több tanulmányt is kellett készítenie a hallgatóknak a tárgy teljesítéséhez. A tanulmányokban egy-egy konkrét épületet vagy épülettípust jellemeztek a hallgatók. Ulrich Ferenc (1923–2000) hagyatékában találunk egy példát az épületjellemzésekre: 1946-ban Ulrich a *Középületek tervezése* tárgy keretében foglalkozott egy algériai kórházépület terével, melyhez rövid leírást készített és rajzban elemezte az együttes alaprajzi rendszerét.¹³ (5. ábra)

Újításnak számított az is, hogy a modern építészet példái már sokkal nagyobb százalékban jelentek meg a tananyagban, és hogy a konkrét alaprajzi rendszerek ismertetése mellett egyre nagyobb hangsúly került az általánosabb funkciósemákra. Mindez jól látható például Merényi Ferenc 1948/49-ben készített hallgatói jegyzetében.¹⁴ (6. ábra) Az első órán Kiss Tibor felhívta a figyelmet a tervezési folyamat helyes és helytelen módjára (7. ábra), az alaprajz, a szerkezet és a túlzásoktól mentes homlokzat szerves egységére, illetve az alapvető különbségekre a modern és a historizáló (eklektikus) építészet között. Ezt követően ő is épülettípusok szerint tárgyalta a különböző tervezésméleti problémákat, de a korábbi funkciók mellett sportlétesítményekről és ipari épületekről is beszélt.

¹⁰ Farkas Tibor *Középületek tervezése* jegyzete 1942/43-ból. Farkas Tibor hagyatéka, Lechner Tudásközpont

¹¹ Kiss Tibor levele Korompay Györgynek, 1946. Korompay György hagyatéka, BME OMIKK Levéltár

¹² A Műegyetem harmad- és negyedéves építészhallgatóit 1944 decemberében „telepítették ki” Németországba, ahonnan 1945 tavaszán Dániába menekültek. Az oktatást Korompay vezetésével Dániában is folytatták. A hallgatók kb. fele tért vissza Magyarországra 1946–47-ben. Palasik Mária: *A műegyetemisták Odüsszeiája 1944–46*. Műegyetemi Kiadó, Budapest 2006.

¹³ *Kórház Sétif-ben*. Ulrich Ferenc hagyatéka, Ulrich Tamás tulajdonában.

¹⁴ *Középületek tervezése* jegyzet, 1948/49. Merényi Ferenc hagyatéka, ltsz. nélkül, MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

D. Kõikpõletik lüüesise" c. eloadáson vása:
 1. lüüesise vint allá: müüel. (alapaaj, seet, houl. eypé)

A feveris kiint allotás: művelet. (alapraír, szekt, horul. egysegi)

{ Szálló
iskola
Róháár

iroda (kiváttal)
üzlet (üzem, gyár)
szociális igények
költés

művészi léteztetésének értéke
 Kialakítás (museum)
 Színház (múzeum, kultúrális)
 Sport (sand - stadion)

Kialitis (museum)
Színház (mozi, Kulturhaus)
Sport (Sport - stadion)

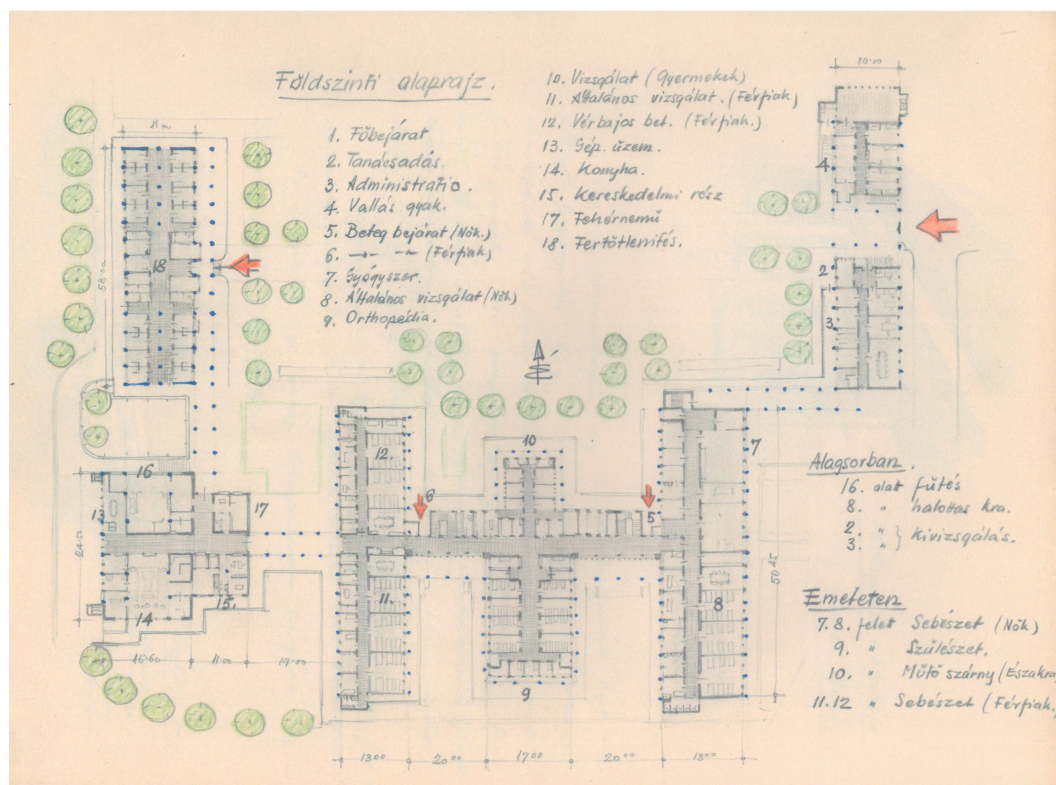
Ensaye : an ember

Erzähl: Töner

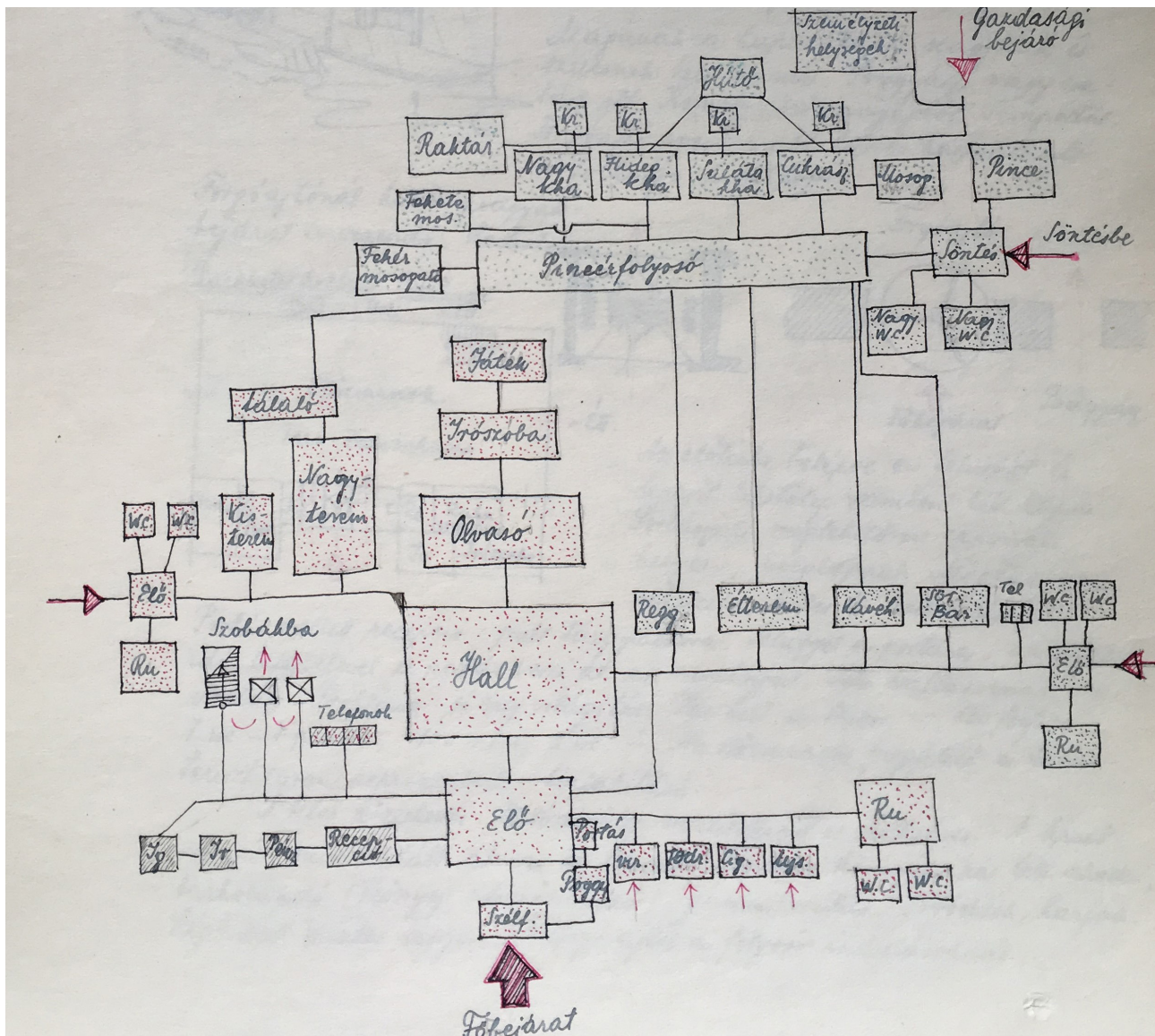
(3) Éirellet létogatás, teropfázis azok megfigyeltése, egyelőre életbe vetésről (előadón)

(3) Épület látogatás, telepátvarások megtekintése, egyben életbe vetetve a (előző)

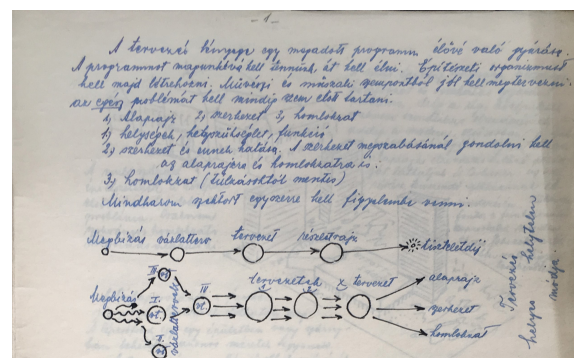
04 Kiss Tibor levele Korompay Györgynek, 1946. Korompay György hagyatéka, BME OMIKK Levéltár

05 Rajz a Kórház Sétif-ben c. tanulmányhoz. Ulrich Ferenc hagyatéka, Ulrich Tamás tulajdonában

06 Középületek tervezése, jegyzet 1948/49. 10. Merényi Ferenc hagyatéka, ltsz. nélkül, MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

07 Középületek tervezése, jegyzet 1948/49. 1. Merényi Ferenc hagyatéka, ltsz. nélkül, MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

4. A SZAKIRODALOM JELENTŐSÉGE

A második világháború utáni gazdasági és politikai helyzetben alig volt lehetőség arra, hogy az oktatók és a hallgatók nyugatra utazzanak, így a modern építészet tanulmányozására egyedül a szakirodalom nyújthatott segítséget. Ekkoriban azonban még a külföldi szakirodalom beszerzése is nehezen ment. Nem véletlen, hogy Kiss Tibor egyből megragadta az alkalmat, mikor a „dániás évfolyammal” sikerült kapcsolatba lépnie, és szakkönyveket, folyóiratokat kért a kinti kollégáktól.¹⁵ Hogy ezek a könyvek végül milyen úton jutottak el a Műegyetemre – postán vagy csak miután a „dániások” hazatértek – nehezen bizonyítható. Az viszont egyértelmű, hogy a Középülettervezési Tanszék könyvtárában ma is megtalálhatók azok a dán és svéd kiadású könyvek és folyóiratok, melyek a „dániás évfolyamhoz” köthetők.¹⁶ (8–9. ábra)

Az 1940-es, 1950-es években a szakfolyóiratokból és szakkönyvekből tájékozódtak a hallgatók és az oktatók egyaránt. A hallgatók ezek alapján írták meg tanulmányaikat a *Középületek tervezése* órára, de a szakirodalom illusztrációit felhasználva készültek az előadáson vetített képek is. Kiss Tibor ráadásul el is várta a hallgatóktól a külföldi szakirodalomban való jártasságot. Dr. Seidl Ambrus (1924–2018) erre így emlékezett vissza:

„Ő volt az, aki a Műegyetemen nem kívánta meg a nyelvismeretet, de ahhoz, hogy az ember középület-tervezésből mehessen kollokválni, be kellett mutatni több külföldi folyóiratról származó ismertetést. Tekintettel arra, hogy amíg kint voltam Dániában a kórházban, azzal foglaltam el magam részben, hogy dánul tanultam, elég jó voltam idegen nyelvekből. Először elolvastam a dán városi könyvtárnak az összes német nyelvű könyvét, és mikor azt mondták,

hogy több nincs, akkor kérdeztem, hogy szakfolyóiratot hajlandóak-e szerezni. Ez is óriási segítség volt. Minden héten megkaptam két vagy három dán építészeti szakfolyóiratot. Saját költségén a városi könyvtár elküldte nekem, aztán visszaküldtem. Azzal foglalkoztam, hogy egy kis dán-német nyelvű zsebszótár segítségével és a felszedett dán nyelvismerettel rögtön magyarra fordítottam ezeket az építészeti szócikkeket, amelyek a legkülönbözőbb épületekről szóltak: kultúrházról, tejüzemről stb. Kiss Tibornál ezt a nagy gyűjteményt mutattam be. Ennek az lett az eredménye, hogy Középülettervezés kollokviumon semmit sem kérdezett, hanem gratulált a széles nyelvismerethez.”¹⁷

A vetítés az 1930-as években egyre inkább felváltotta a táblára rajzolást, Kotsis tanszéke elsőként tért át a vetített képes előadásokra.¹⁸ Kiss Tibor is üvegdiákra másolt képeket használt a *Középületek tervezése* előadásokon az 1940-es, 1950-es években, ahogy ezt az Építészettörténeti és Műemléki Tanszéken őrzött üvegdia-sorozat is bizonyítja.¹⁹ A diák közt azonban olyan épületek alaprajzai, fotói is megtalálhatók, amelyek Hüttl Dezső előadásanyagában is szerepeltek: ilyen a fent említett mürreni és a kékestetői szálloda. (10–12. ábra) Így valószínűsíthető, hogy a *Középületek tervezése* tárgy üvegdia-gyűjteményét Hüttl Dezső alapozta meg. Erre utal az is, hogy Hüttl az 1920-as évek az 1920-as évek második felében az Újkori Építési Tanszék több mint 10 000 db-ból álló képgyűjteményének egy részéről üvegdia másolatokat tervezett készíttetni és egy új vetítőgép beszerzését is kilátásba helyezte.²⁰ Ezt a sorozatot vehette át 1944/45-ben Kiss Tibor, aki tovább bővítette a gyűjteményt.

15 Jankovich István és Kiss Tibor levele Korompay Györgynek Dániába, 1946. Korompay György hagyatéka, BME OMIKK Levéltár

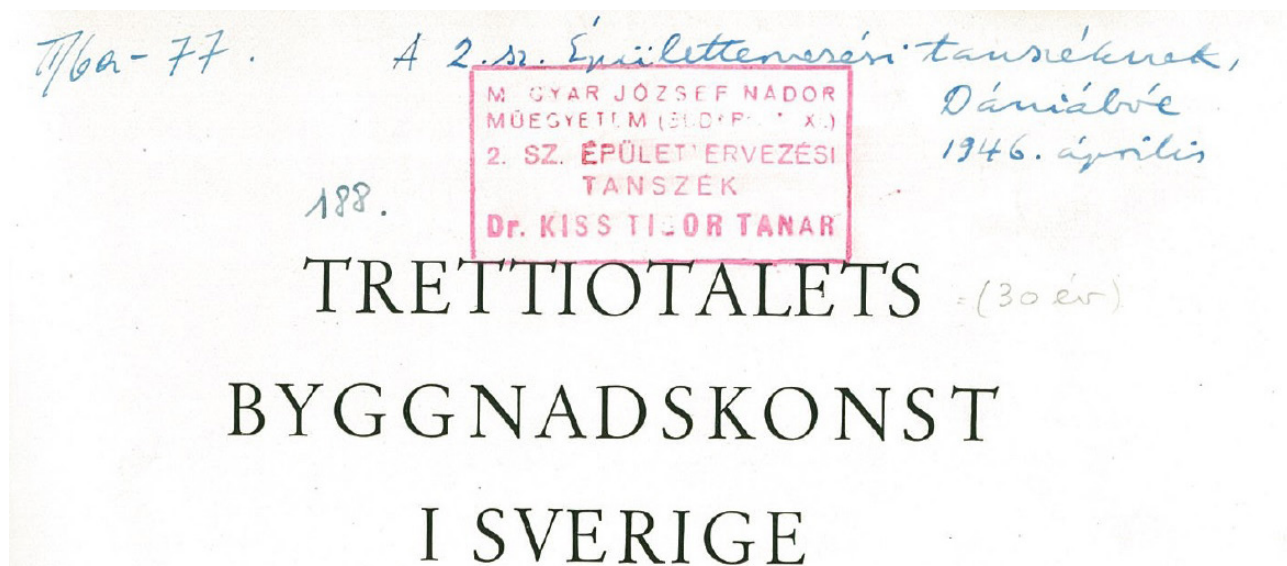
16 Az egyik könyvben a következő bejegyzés szerepel: A II. sz. Épülettervezési Tanszéknek Dániából, 1946. április. Brunnberg, Hans – Neumüller, Hans-Fredrik: *Trettioalets byggnadskonst i Sverige*. Stockholm 1943.; továbbiak: *Arkitekten – Biblioteksbyggnader*. Koppenhága 1937.; *Ortopaedisk Hospital*. Aarhus 1937.; Löfström, Folke: *Ny svensk arkitektur – New Swedish Architecture*. Svenska Arkitekters Riksförbund 1939.; *Det moderne Biografteater*. Koppenhága 1942.; *Børnene i K. A. B. Københavns almindelige Boligselskab*. Koppenhága 1944.; *Karolinska Sjukhuset*. Stockholm 1945.; *Byggmästeren – KÖK*. Stockholm 1945.; *Radiohuset – Den Danske Statsradiofonis Nybygning i København*. Koppenhága 1946.; *Standardkök*. Stockholm 1946.; *Trädgården – Sommarrummet*. Stockholm 1946.; Ahlberg, H.: *Arkitekt Gunnar Asplund*. Amsterdam 1945. (utóbbi könyv elvesztett)

17 Interjú dr. Seidl Ambrussal, 2018.

18 Kiss Tibor: *Befejezetlen önéletrajz*. HAP Galéria, Budapest 2007. 137–38.

19 Több száz db. üvegdia, különböző számozással.

20 Az Újkori Építészeti tanszék története. Hüttl Dezső hagyatéka, ltsz.: 71.06.9.100.1. MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

- 08 Bejegyzés a dániasoktól kapott könyvben. Brunnberg, Hans – Neumüller, Hans-Fredrik: *Trettiotalets byggnadskonst i Sverige*, Stockholm 1943. BME Középülettervezési Tanszék, könyvtár

- 09 A dánias évfolyamhoz köthető könyvek a Középülettervezési Tanszék könyvtárában.

10 Miskolczy László, Csonka László: Kékestetői gyógyszálló (1932). Üvegdia, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

11 Miskolczy László, Csonka László: Kékestetői gyógyszálló (1932). Üvegdia, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

5. KÖZÉPÜLETEK TERVEZÉSE – KISS TIBOR ÉS WEICHINGER KÁROLY

Kiss Tibor csak egy rövid ideig oktatta a *Középületek tervezése* tárgyat meghívott előadóként, 1945-ben ugyanis kinevezték az újonnan alapított II. Épülettervezési Tanszék nyilvános rendes tanárává.²¹ 1946-ban újabb tervezési tanszéket állítottak fel az Építésmérnöki Osztályon, a III. Épülettervezési Tanszéket, melynek vezetésével Weichinger Károlyt (1893–1982) bízták meg.²² A két új tanszék alapításával tovább erősödött a tervezés oktatása, és egyre inkább a tervezés került a tananyag középpontjába.

Weichinger azonban egészen 1948/49-ig nem vett részt a *Középületek tervezése* elméleti tárgy oktatásában. Ez részben azzal magyarázható, hogy 1946-ig ő helyettesítette Korompay Györgyöt a Városépítési Tanszéken, és hogy tanszékvezetői kinevezését követően is még segített a várostervezés elméleti oktatásában.²³

Az 1948/49-es tanévtől kezdve viszont a két oktató felosztotta egymás közt a *Középületek tervezése* előadást: a III. évfolyam első és második félévében Kiss Tibor, a IV. évfolyam első félévében pedig Weichinger tartott előadást a tárgyból.²⁴ Merényi

Ferenc hallgatóként készített jegyzetei²⁵ alapján könnyen megállapítható, hogy milyen épülettípusokat tanított Kiss, és melyekről adott elő Weichinger. Kiss Tibor beszélt a szállodák, iskolák, kórházak, ipari és irodaépületek tervezéséről, Weichinger pedig a kulturális és sportlétesítményekről, fürdők, konyhák, temetők és templomok tervezéséről. Utóbbiak kapcsán a következőket olvashatjuk Merényi jegyzetében:

„A *tpl. stílus megválasztása nagy probléma, mert az egyházak nem akartak teret engedni a modern formáknak. Időálló formákat kívántak. Ez téves felfogás, a román formákat éppen az egyház alakította ki a klasszikusból, ez pedig sokkal nagyobb ugrás volt, mint az eklektikus és a modern közötti.*”

1950 januárjában tehát még a templomtervezés elmélete is a tananyag részét képezte, ez a témakör azonban nem sokkal később évtizedekre kiszorult az oktatás területéről is. Az 1940-es évek végén még gyakran előfordult a tervezési feladatok között az egyházi tematika²⁶, az 1950-es évektől azonban helyett a falusi, vidéki kultúrházak, majd művelődési otthonok tervezése került előtérbe. Az államszocializmus

21 Kiss Tibor, szolgálati és minősítési táblázat, BME OMIKK Levéltár

22 Weichinger Károly, BMO iratok, 200.863. BME OMIKK Levéltár

23 Jankovich István levele Korompay Györgynek Dániába, 1946. Korompay György hagyatéka, BME OMIKK Levéltár

24 A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Mérnöki és Építésmérnöki osztályainak órarendjei az 1948/49. tanév I. félévében. BME OMIKK Levéltár

[http://public.omikk.bme.hu/bme_evkonyv/webmap.php?step=2&cat=orarendek&konyvtar=/orarendek/1948_49_mernoki_1/&calcim_id=1683] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

25 *Középületek tervezése* jegyzet, 1948/49. *Középületek tervezése II.* jegyzet, 1949/50. Merényi Ferenc hagyatéka, ltsz. nélkül, MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum

26 Arvé Károly: Über die Erziehung der Architekten auf der Technischen Hochschule in Budapest. *Műegyetemi Közlemények*, 1948, 2. 80–94.

12 Arnold Itten: A mürreni Hotel Alpina & Edelweiss (1927–28).
Üvegdia, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

idején ugyanis leginkább a kultúrház, művelődési otthon épülete volt hivatva kifejezni a politikai hatalom jelenlétét a városokban és falvakban. Ez az épülettípus kezdett konkurálni a templomok településképfő-formáló szerepével, és egyúttal igyekezett átvenni a közösségformáló szerepet is.²⁷

Az építészeti tervezőirodák államosítását követően, 1950-ben átszervezték a három épülettervezési tanszéket az Építészkaron, ekkor jött létre az I. és II. Középülettervezési Tanszék a II. és III. számú Épülettervezési Tanszékekből, illetve a Lakóépülettervezési Tanszék az I. Épülettervezési Tanszékből.²⁸

Kiss Tibor még a II. sz. Épülettervezési Tanszék vezetőjeként jelentetett meg egy kiadványt 1950-ben a tanszéken készített hallgatói tervekben, melyben az épülettervezés oktatásának gyakorlati és elméleti oldalával egyaránt foglalkozott.²⁹ Az elméleti oktatás szempontjából azt tartotta a legfontosabbnak, hogy valamilyen módon össze tudják kötni az elméleti tananyagot a gyakorlattal. Ezt a célt szolgálták például a tanulmányírások:

„A tanulmány felöleli egy épületnek irodalomból vett ismertetését, vagy egy tervezési problémának ugyancsak könyvekből és folyóiratokból táplálkozó megvitatását. Így hallgató megtanulhatja, hogy az előadás csupán vezetője a világ építészetében való egyéni tapogatózásainak s terve csak akkor válik értékes építőtevékenységgé, ha ez elméleti ismeretanyagból táplálkozik s nem másolás, vagy – esetleg tehetséges – próbálkozás és kitalálás. Az egész épülettervezési oktatás meddő marad, ha a hallgatóság nem ismerkedik meg a szakirodalommal.”

A kiadványban a professzor két példát is közöl a hallgatói tanulmányokra, az egyik a Szovjetunió kis kórházairól szól, a másik pedig egy szigorlati tervhez (diplomatervhez) készített írásbeli dolgozat.

Az előbbi írás szerzője, a III. éves Laki Tamás a szovjet típusú tanulmányozásához és értékeléséhez nyugati és szovjet szakirodalmat egyaránt felhasznált és hivatkozott Major Máté írására is. A hallgatói munka az ún. *formalizmus vitára*³⁰ is reagált azáltal, hogy Majort idézi, aki az új (a modern)

építészet védelmezőjeként úgy gondolta akkoriban, hogy a Szovjetunióban még csak a kísérletezés fázisában van az új építészeti forma kialakítása, és hogy Magyarországon nem kell ugyanazt a – téves – utat bejárni a szocreál építészet megteremtése során. A hallgató emellett a szovjet típusú tervek kritikájára is felhívta a figyelmet: a pavilonos rendszer helyett célszerű lenne visszatérni a modern, centrális kialakításra. Ahogy ebből a tanulmányból is látható, a kommunista ideológia az 1940-es évek végére az építészetoktatásban is megjelent, és 1950-től már elvárás volt, hogy az oktatók és hallgatók egyaránt ismerjék a szovjet szakirodalmat.

Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a BME levéltárában őrzött dékáni hivatali iratok,³¹ amelyek a szovjet szakirodalom beszerzéséről és fordításáról szólnak. Kiss Tibor a már említett 1950-es tanszéki kiadványban egy szovjet szakirodalmi jegyzéket is közölt, melyben Csorba Emánuel (1928–) tanársegéd épülettípusok szerint gyűjtötte össze a vonatkozó folyóiratcikkeket és könyveket. Az épülettípusokat jelző betűk egyébként megegyeznek az üvegdiagram-sorozat Kiss Tibor-féle jelzéseivel: a „G” például a tanszéki rendszerben a szállodákat és vendéglátóhelyeket jelölte, a „K” a hivatalokat, irodákat, az „L” pedig az üzleteket, kereskedelmi épületeket. (13–15. ábra)

A két Középülettervezési Tanszék létrehozását követő évben, 1951 tavaszán már felmerült a két tanszék egyesítése a „káderfejlesztési terv” keretében.³² A tervezett összevonást a következővel indokolták: „A két tanszék személyzetének jobb kihasználására és a középületek témakör összehangolására szükséges az egyesítés.” Mindezeket túl valószínűsíthetően az ún. „kádercsere” is hozzájárult ahhoz, hogy tervbe vették az I. sz. Középülettervezési Tanszék megszüntetését. Kádercsere alatt – mely a káderfejlesztési terv szempontjai közé tartozott – a „szakmailag és politikailag meg nem felelő személyzet leváltását” értették. A két tanszék egyesítésére azonban még néhány évig nem került sor. További kutatást igényel, hogy ennek mi állhatott a háttérben, mindenesetre Kiss Tibor ekkor még szakmailag és politikailag sem volt támadható.

Személye mellett szólhatott, hogy 1951 őszén, az áprilisi „nagy építészeti vita”³³ után, de még a Magyar Építőművészek Első Országos Kongresszusát³⁴ meg-

27 Takács Ádám előadásai *A szocialista örökség címmel*. ELTE, Atelier Tanszék, 2019

28 Melléklet az *Építész-mérnöki Kar tanszékeinek profilozása az 1950/51. tanévben* c. javaslatához. Építész Dékáni Hivatal iratai, 1950_105/b_11, BME OMIKK Levéltár

29 *Hallgatói tervek – írásbeli tanulmányok – szovjet szakirodalom*. BME, 2. Épülettervezési Tanszék kiadványai 10. Felelős kiadó: Dr. Kiss Tibor tanár, Bp. 1950. (kézirat)

30 Fehérvári Zoltán – Hajdú Virág – Prátfalvi Endre: *Modern és szocreál*. Magyar Építészeti Múzeum, Budapest 2006. 13.

31 Építész Dékáni Hivatal iratai, ltsz: 1950_105/b_165, 455; 1951_8/b_4, BME OMIKK Levéltár

32 Építész Dékáni Hivatal iratai, ltsz: 1951_105/b_89, BME OMIKK Levéltár

33 Major Máté – Osskó Judit: *Új építészet, új társadalom 1945–1978*. Corvina, Budapest 1981. 45–95.

34 1951. október 28–30. A Magyar Építőművészek Első

13 Kiss Tibor – Hidasi Lajos: Pannonthalmi gimnázium tornaterme (1942). Üvegdió, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

14 Kiss Tibor: Halászlát Pávilon (1938). Üvegdió, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

15 Üvegdiák, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

előzően vállalta a részvételt a szocialista realista építésetoktatás megteremtésében. Erre utal legalábbis Kiss Tibor felszólalása az 1951. október 2-án tartott rendkívüli kari tanácsülésen, mely az áprilisi történeteket alapul véve a magyar építéset helyzetének megvitatásáról szolt. Véleményét a következőképp rögzítették a jegyzőkönyvben:

„A további oktatási reform már közeledik ahhoz, hogy az építésetoktatás még komplexebb legyen. Igen fontos ez, különösen most, amikor rengeteg régi gyökérket kell eltépni, tehát át kell állni, ami ha nem ilyen körülmények között történik, akkor egy hamis formalizmusba vezethet. Az oktatásnak még apaibbá kell válnia, mint eddig volt és így kell a nehéz feladatot megoldania, ami előtt állunk.”³⁵

Kiss Tibor tehát a kiutat a még szigorúbban irányított (tervezés)oktatás megteremtésében látta, ezáltal védve a hallgatókat a stílusdiktátum elvárásainak félreértelmezésétől. Kardos György dékán (1902–1953) az ülés zárásaként arra kérte a kollégákat, hogy majd csak a kongresszust követően osszák meg a hallgatóssággal a vita eredményeit, ugyanis „a műegyetemi helyzet nem azonos a tervezőintézetekével. A műegyetemi hallgatósság ezt a kérdést szakmailag még nem tudja áttekinteni.”

A szocreál így tulajdonképpen csak az 1952-es tanulmányi reformmal egy időben érezte hatását az építésetoktatás területén.³⁶ A reform újabb változást hozott a Középülettervezés elméleti tárgy oktatásának történetében is. A két Középülettervezési Tanszékot kiemelten érintette a szocreál stílusdiktátum, hiszen ezen a területen még inkább meg kellett felelni a követelményeknek, mint például egy lakóépület vagy egy ipari épület esetében. 1952-től kezdve néhány évig Weichinger Károly tanszéke foglalkozott az építőművész tagozatos hallgatók nevelésével,³⁷ míg Kiss Tibor az építőmérnök tagozattal, tehát Weichinger Középülettervezésből az építőművészeknek, Kiss pedig az építőmérnököknek adott elő. Ez a felosztás a szocreál megszűnését követően módosult, az 1955/56-os tanév első félévében ismét Kiss Tibor tartotta az előadást az egész III. évfolyamnak, míg a második félévben Weichinger folytatta a tananyagot.³⁸

Országos Kongresszusának határozatai. Magyar Építőművészet 1 (1952) 1. 5.

35 Építésetmérnöki Kar, tanácsulési jegyzőkönyvek, 105/a, 1951. október 2. BME OMIKK Levéltár

36 Karácsony Rita: A szocreál jelenléte a műegyetemi építésetoktatásban. Műemlékvédelem 63 (2019) 1–2. 67–79.

37 Weichinger Károly: Megjegyzések a bemutatott szigorlati tervhez. Magyar Építőművészet 1 (1952) 5–6. 225.

38 Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Építésetmérnöki Karának órarendje, 1955–56, I. félév. Kézirat, kiadja az

6. A KÉT KÖZÉP TANSZÉK EGYESÍTÉSE

Kiss Tibort az 1956-os forradalmat követően – nem megfelelő politikai magatartásra hivatkozva³⁹ – elküldték az egyetemről. Helyzetéről így írt 1957 szeptemberében:

„Kezdődik a tanév. (...) Megyek az egyetemre. A tanár-hajszája legizgalmasabb idejében kezdünk dolgozni. Csonka, Rados Jenő kidobva. Továbbiak – így én is – várjuk a fejleményeket. Engem már kezdenek sajnálni, tapintatosan beszélnek. Pénz nincs. Más baj nincs.”⁴⁰

Az I. Középülettervezési Tanszék élére 1958. szeptemberében nevezték ki ideiglenes jelleggel Weichinger Károlyt.⁴¹ A két tanszékot pedig végül 1959. szeptember 21-én vonták össze.⁴² A Weichinger-tanszék ekkor vette át a Kiss Tibor által gyűjtött oktatási segédanyagokat: a könyveket, folyóiratokat és az üvegdiá-sorozatát. Üvegdiákat Weichinger Károly is készítettett miután tanítani kezdte a Középülettervezés elméletét, így a két sorozatból jelentős gyűjtemény jött létre az 1950-es évek végére. (16–17. ábra) Az összevont Középülettervezési Tanszék könyvtárának – ma is – jelentős részét képezi a Kiss-tanszékről átkerült könyv- és folyóirat-állomány, melynek darabjait az 1950-es évek végén bevételezte a Weichinger-tanszék könyvtára.⁴³ A két könyvtár egyesített, témák szerint újrendszerezett katalógusa azonban csak 1964-ben készült el.⁴⁴ Ekkor új leltári számokat kaptak a könyvek, viszont a régi jelzetet is feltüntették a leltárkönyvben, aminek köszönhetően a Kiss-tanszék könyvtára egy alaposabb kutatást követően rekonstruálható lenne. Az azonosítást segíthetik továbbá a kiadványokban ma is megtalálható pecsétek: a II. Épülettervezési Tanszék vagy az I. Középülettervezési Tanszék pecsétje.

Építésetmérnöki Kar Dékáni Hivatala; Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Építésetmérnöki Karának órarendje, 1955–56, II. félév. Kézirat, kiadja az Építésetmérnöki Kar Dékáni Hivatala

39 Kiss Tibor 2007, 253.

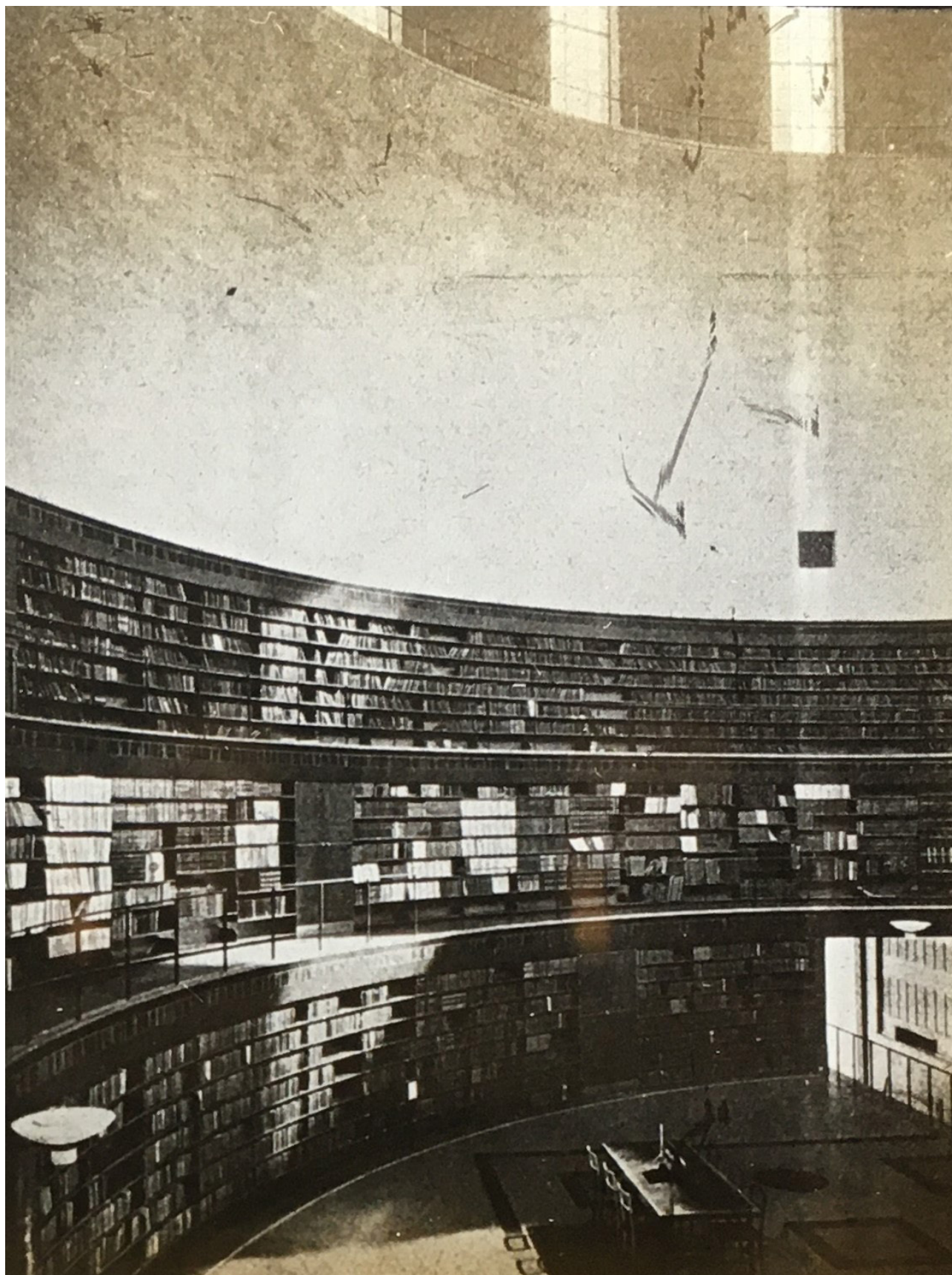
40 Kiss Tibor 2007, 253.

41 Értésítés a kinevezésről. Weichinger Károly, BMO iratok, 200.863, BME OMIKK Levéltár

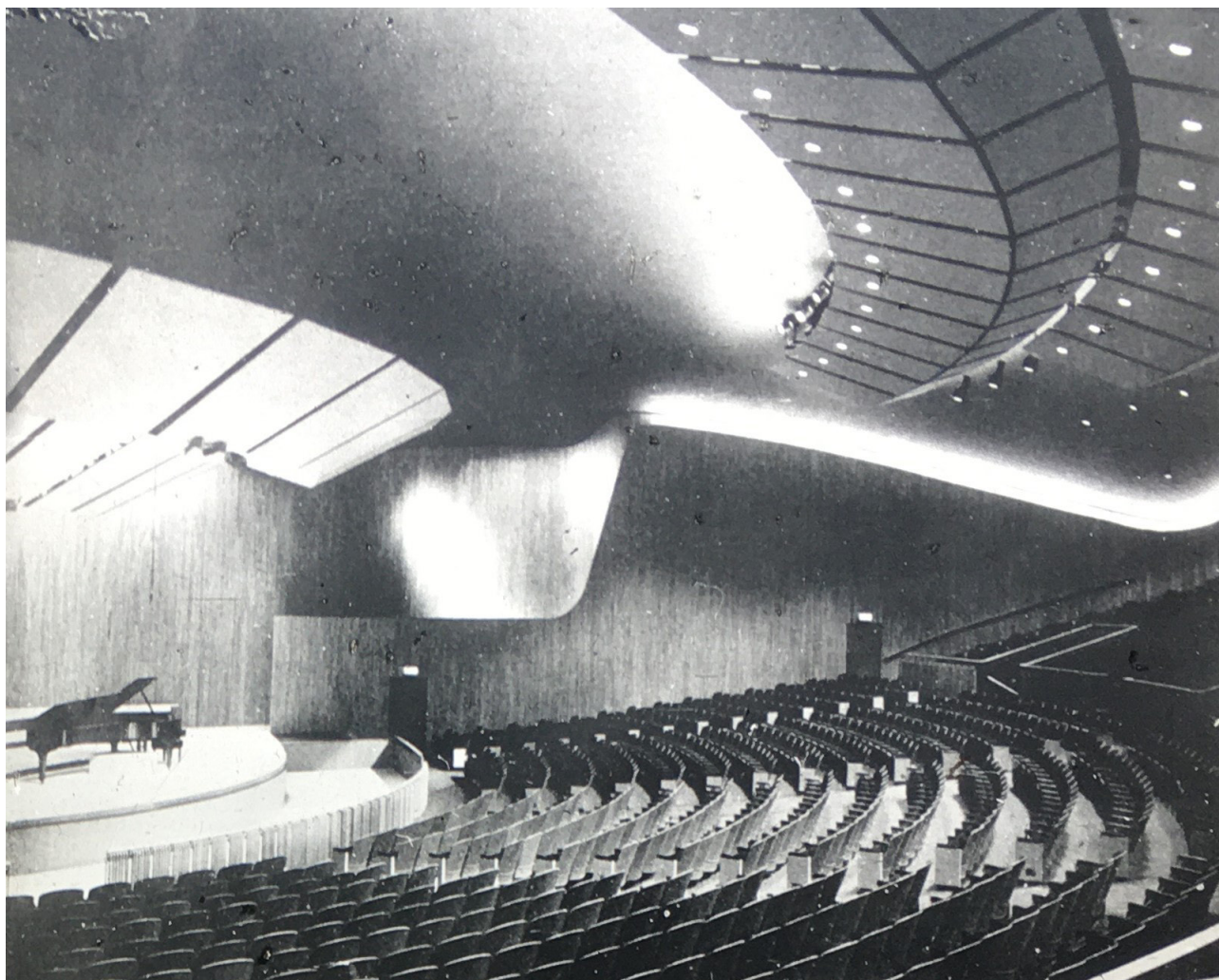
42 Megjegyzés az egyik illetményszámfejtő-lapon. Weichinger Károly, BMO iratok, 200.863, BME OMIKK Levéltár

43 Emiatt fordulhatott elő az, hogy az 1964-es „új” leltárkönyvben a régi leltári szám oszlop alatt az 1940-es években megjelent könyvek mellett hol 1600-as szám szerepel, hol pedig 100 alatti. Az 1600-as számok arra utalnak, hogy ezeket Kiss tanszékéről vette át a Weichinger-tanszék könyvtára 1958-59-ben. A 100 alatti számmal jelzett, 1940-es években kiadott könyveket pedig 1946-tól vásárolta, illetve bevételezte a Weichinger-tanszék.

44 A Középülettervezési Tanszék leltárkönyve, 1964. BME, Középülettervezési Tanszék, könyvtár

16 E. Gunnar Asplund: Stockholmi könyvtár (1928). Üvegádia, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

17 Eero Saarinen: Kresge Auditorium (1955). Üvegdia, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

7. KISS ÉS WEICHINGER JEGYZETEI

A *Középülettervezés* elméletének 1940-es, 1950-es évekbeli oktatásáról nemcsak az egykori hallgatók által készített jegyzetek segítségével alkothatunk képet, hanem az oktatók által írt hivatalos jegyzetkből is informálódhatunk. A jegyzetkiadás 1950 körül indult el tervszerűen az Építészmérnöki Karon, amit ugyancsak a BME Levéltárban őrzött dékáni hivatali iratok támasztanak alá.⁴⁵ Kiss Tibor *Középületek I.* jegyzete 1950-ben jelent meg először, Weichinger *Középületek II.* jegyzetét pedig 1951-ben adták ki.⁴⁶

45 Pl. Építész Dékáni Hivatal iratai, 1950_105/b_184, 304; 1951_105/b_2,4,5 BME OMIKK Levéltár

46 1950 novemberében még átdolgozás alatt állt a jegyzet. Kiss

Ezek a jegyzetek 1959-ig több utánnnyomást értek meg. A két tanszék összevonását követően először 1960-ban jelent meg Weichinger újabb jegyzete, amely egyesítette az eddig két részben oktatott tananyagot.⁴⁷ Ez a „kézikönyv” nyújtott kiindulást a középület-tervezés oktatásához és tanulásához egészen 1966-ig, Weichinger tanszékvezetői felmentéséig.⁴⁸

Tibor jegyzete pedig már kapható volt a Jegyzetkiadónál. Építész Dékáni Hivatal iratai, 1950_105/b_304, BME OMIKK Levéltár

47 Weichinger Károly: *Középületek*. Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem, Felsőokt. Jegyzetell. Soksz., Budapest 1960.

48 1966. aug. 31-én mentették fel Weichinger Károlyt a tanszékvezetői kinevezés alól. Munkaviszonya 1968. szeptember 13-án szűnt meg. Weichinger Károly, BMO iratok, 200.863, BME OMIKK Levéltár

8. ÖSSZEFOGLALÁS

A *Középülettervezés* elméleti oktatása az 1930-as évek elejétől önálló tantárgy keretében zajlik. A tárgy történetében azonban a kezdetekhez képest jelentősebb az 1940-es évek időszaka, amikortól a modern építészeti felfogás ezen a területen is megjelent az építészettanításban. Kiss Tibor és Weichinger Károly voltak ekkoriban a tantárgy előadói, akik a szocreál stílusdiktátum alatt is megtalálták a módját annak, hogy az általuk képviselt tervezői hozzáállást közvetítsék a hallgatóság felé.

Ez a hozzáállás, mely leginkább a túlzásoktól mentes, nem másoláson alapuló, maradandót létrehozó építészetben ragadható meg, a mai napig jellemzi a Középülettervezési Tanszékek utódját, a mai Középülettervezési Tanszéket. Kiss Tibor az 1940-es évek második felében az alaprajz (helyszükséglet, funkció) – szerkezet – homlokzat hármasságára hívta fel a figyelmet. A mai tananyag is az építészetet alakító tényezők fontosságára épül, viszont Kenneth Frampton diagramjából⁴⁹ kiindulva az oktatók⁵⁰ jóval részletesebben foglalkoznak a kérdéssel.

Kiss Tibor különféle feladatokkal (tanulmányírás, épületlátogatás) kísérelte meg összekapcsolni az elméleti oktatást a gyakorlattal, és ez a tendencia ma is megfigyelhető (évközi feladatok, absztraktírás – egy résztema kidolgozása egy konkrét épület bemutatásán keresztül). Kiss Tibor óráján ezek a pluszfeladatok mindenekelőtt a szakirodalom önálló megismerését szolgálták, és ez ma is igaz, hozzátevé, hogy manapság építészeti szakirodalom alatt jóval többet értünk, mint az 1940-es, 1950-es években. A szakfolyóiratokon, szakkönyveken túl ide tartoznak az interneten fellelhető információk, saját és ismerősök hazai és külföldi utazási élményei, illetve a külföldön szerzett tanulmányi, szakmai tapasztalatok is.

Megállapítható, hogy mára az 1940-es, 1950-es évek gyakorlatiasnak nevezhető oktatását inkább az elméleti váltotta fel. A tárgy előadói az általános, minden középület-típusra érvényes tervezésméleti témakörök felől közelítenek a félév során az egyes épülettípusok sajátos jellemzői felé. A hallgatók a harmadik szemeszterben találkoznak a tananyaggal, akiket rengeteg inspiráció, hatás ér, sokkal több, mint az 1940-es, és különösen az 1950-es évek hallgatóit,

akik egy meglehetősen szűk és elzárt világban éltek a vasfüggöny mögött. Épp emiatt merülhet fel a kérdés, hogy vajon nincs-e nagyobb szükség mai világunkban a konkrétabb vezérfonalra, gyakorlatiasabb megközelítésre?

⁴⁹ Deplazes, Andrea: *Constructing Architecture*, Birkhäuser, Basel 2008. 10.

⁵⁰ A tárgy előadói a 2019/20-as tanévben Balázs Mihály DLA, Klobusovszki Péter DLA és Szabó Levente DLA voltak. [<http://www.kozep.bme.hu/kozepulettervezes-1/>] utolsó megtekintés: 2019. 12. 21.

BIBLIOGRÁFIA

Arvé Károly: Über die Erziehung der Architekten auf der Technischen Hochschule in Budapest. *Műgyetemi Közlemények* (1948) 2. 80–94.

Deplazes, Andrea: *Constructing Architecture*. Birkhäuser, Basel 2008.

Fehér Krisztina – Krähling János: Építészettörténet és építészeti tervezés – Az építészoktatás megújulásának kérdései az 1930-as Nemzetközi Építészkonferencia műgyetemi kiállítása kapcsán. *Építés – Építészettudomány* 47 (2018) 1–2. 135–167.

Fehérvári Zoltán – Hajdú Virág – Prakfalvi Endre: *Modern és szocreál*. Magyar Építészeti Múzeum, Budapest 2006.

Istvánfi Gyula: Adatok a magyar építészképzés műgyetemi történetéhez 1945–1990.

Rendszerváltástól rendszerváltásig. *Építés – Építészettudomány* 43 (2015) 1–2. 1–54.

Karácsony Rita: A szocreál jelenléte a műgyetemi építészoktatásban. *Műemlékvédelem* 63 (2019) 1–2. 67–79.

Karácsony Rita: Hüttl Dezső (1870–1945): Az első építészdoktor. In: Rozsnyai József (szerk.): *Építőművészek a historizmustól a modernizmusig*. Terc, Budapest 2018. 144–175.

Kiss Tibor: *Befejezetlen önéletrajz*. HAP Galéria, Budapest 2007, 137–38.

Major Máté – Osskó Judit: *Új építészet, új társadalom 1945–1978*. Corvina, Budapest 1981.

Palasik Mária: *A műgyetemisták Odüsszeiája 1944–46*. Műgyetemi Kiadó, Budapest 2006.

Prakfalvi Endre – Szücs György: *A szocreál Magyarországon*. Corvina, Budapest 2010.

Simon, Mariann: Progressive, Forward-looking and Advanced. Hungarian Architecture and Modernity 1956–62. *Architektúra & urbanizmus* 47 (2013) 2. 20–33.

Dr. Szentkirályi Zoltán: *Az építészképzés 30 éve 1945-től napjainkig*. Építészettörténeti és Elméleti Intézet, 1975. (kézirat)

Weichinger Károly: *Középületek*. Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem, Felsőokt. Jegyzetell. Soksz., Budapest 1960.

Weichinger Károly: Megjegyzések a bemutatott szigorlati tervhez. *Magyar Építőművészet* 1 (1952) 5–6. 225.

A Magyar Építőművészek Első Országos Konferenciájának határozatai. *Magyar Építőművészet* 1 (1952) 1. 5.

Hallgatói tervek – írásbeli tanulmányok – szovjet szakirodalom. BME, 2. Épülettervezési Tanszék kiadványai 10.

Felelős kiadó: Dr. Kiss Tibor tanár, Bp. 1950 (kéziratként)

ÁBRÁK FORRÁSA

- 01 BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék
- 02-03 Simkó Károly
- 04 BME OMIKK Levéltár
- 05 Ulrich Tamás tulajdonában
- 06-07 MÉM MDK, Magyar Építészeti Múzeum
- 08-09 BME Középülettervezési Tanszék
- 10-17 BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

KARÁCSONY RITA

Művészettörténész (2014), a BME Csonka Pál Doktori Iskola hallgatója. Kutatási területe az 1945 utáni másfél évtized építészoktatása és a hazai modern építészet története.

E-mail: karacsonyr@gmail.com

TEACHING ON THEORY OF PUBLIC BUILDING DESIGN AT THE BUDAPEST TECHNICAL UNIVERSITY – PROFESSORS OF THE COURSE AND CHANGES IN ITS EDUCATIONAL METHODS (1940–60)

From the beginning of the 1930s, the theory of public building design was part of education as a separate subject for architecture students of the Budapest Technical University. The aim of this paper is to examine the history of the course in the 1940s and 1950s, highlighting the 1944/45 academic year, when the modern approach to teaching architecture in Hungary began to appear in this area. The changes were mainly due to Professor Tibor Kiss, who tried to combine lecture-based theoretical education with practice in various ways. The designer-attitude in teaching continued – by him and his colleague Károly Weichniger – to live under the communist dictate of style in the 1950s, and still continues to be an intellectual heritage at the BME Faculty of Architecture.

Keywords: architecture education · public building design · modern approach · socialist realism